

Марина Анатоліївна Молибог – студентка II курсу Сумської філії
Харківського національного університету внутрішніх справ
Науковий керівник: **Яна Михайлівна Садикова** – доцент кафедри
юридичних дисциплін Сумської філії Харківського національного
університету внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, доцент

ДОКАЗИ ТА ДОКАЗУВАННЯ В ЦИВІЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ УКРАЇНИ ТА ОКРЕМИХ ДЕРЖАВ ЄВРОПИ: ПОРІВНЯЛЬНО- ПРАВОВИЙ АНАЛІЗ

Порівняльне право може сприяти удосконаленню законодавства, уніфікації цивільного процесуального права, а також поглибленню знань щодо окремих правових явищ та інститутів. Широке застосування порівняльно-правового методу призводить до формування системи наукових знань про сучасні правові тенденції, до орієнтування на одержання нових, надійно обґрунтованих знань про закономірності виникнення, функціонування та розвитку окремих правових явищ та можливості використовувати міжнародний досвід. Значення порівняльно-правових досліджень у галузі цивільного процесу загалом і у сфері доказової діяльності, зокрема, обумовлюється тим, що вони дозволяють вийти за національні кордони своєї правової системи, глянути під особливим кутом зору на низку традиційних проблем юридичної науки та практики.

Доказове право на сьогодні є вкрай актуальною сферою проведення досліджень та аналізу емпіричної бази в силу розширення сфери використання ІТ-технологій та появи нових способів, методів доказування та нових засобів доказування. Підтвердженням цього є запровадження нових доказів у кодексах ряду європейських держав.

Аналізуючи норми процесуальних законів щодо визначення поняття самих «доказів», варто зазначити, що у кодексі Франції, Німеччині, Чехії, взагалі немає визначення цього поняття. Кодекс України та Литви мають однаковий початок дефініції: це будь-які фактичні дані. У польському законодавстві доказами є факти. Кодекс Латвії та Естонії має дещо інший початок визначення доказів – це будь-які відомості. Також відмінностями є те, що у кодексах України, Естонії, Литви вказується, що докази – це фактичні дані, на підставі яких суд встановлює наявність або відсутність обставин, що обґрунтовують вимоги і заперечення сторін, та інших обставин, які мають значення для вирішення справи. А в кодексі Латвії доказами в цивільній справі є відомості про факти, на яких ґрунтуються вимоги і заперечення сторін, а також про інші факти, що мають значення у судовому розгляді справи. З цих визначень видно, що у визначенні Латвії не зазначені обставини їх наявності та відсутності. Спільним у всіх легальних дефініціях є те, що докази представляють собою відомості,

факти, обставини, що ґрунтуються на вимогах і запереченнях сторін. Дещо відрізняється в цьому сенсі законодавство Польщі: «докази – це фактичні дані, які мають значення для справи».

Традиційними засобами доказування у цивільних процесах європейських держав та України є: електронні докази, показання свідків, письмових доказів, речових доказів, висновків експертів. Відмінним від усіх кодексів є польський, у якому, крім традиційних засобів доказування, є: огледзини а також інші докази. Відповідно до розділу 5 Польського кодексу розглянемо більш детально – огледзини: стаття 292 – суд може призначити візит без участі або з участю, залежно від обставин, також у зв'язку зі слуханням свідків. Відповідно до розділу 7 Польського кодексу є інші докази: стаття 305 – суд може виносити показання з теста групи крові.

Окремої уваги заслуговують ознаки доказів, які оцінюються судом під час їх дослідження і винесення рішення у справі. Однаковими ознаками в більшості держав є належність доказів та законність доказування. Згідно з ЦПК Естонії: обставини справи, які за законом повинні бути підтверджені певними засобами доказування, не можуть підтверджуватися нікими іншими засобами доказування. А згідно з кодексом Польщі: сторони зобов'язані вказати докази фактів, з яких він набуває юридичних наслідків. Лише у українському ЦПК є достовірність і достатність доказів.

Щодо підстав звільнення від доказування, то це питання краще проілюструвати у табличному форматі:

Держава	Підстави звільнення від доказування
Україна	Обставини, які визнаються учасниками справи, не підлягають доказуванню, якщо суд не має обґрунтованого сумніву щодо достовірності цих обставин або добровільності їх визнання. Відмова від визнання обставин приймається судом, якщо сторона, яка відмовляється, доведе, що вона визнала ці обставини внаслідок помилки, що має істотне значення, обману, насильства, погрози чи тяжкої обставини, або що обставини визнано у результаті зловмисної домовленості її представника з другою стороною. Обставини, визнані судом загальновідомими, не потребують доказування. Обставини, встановлені рішенням суду у господарській, цивільній або адміністративній справі, що набрало законної сили, не доказуються при розгляді іншої справи, у якій беруть участь ті самі особи або особа, щодо якої встановлено ці обставини, якщо інше не встановлено законом. Обставини, встановлені стосовно певної особи рішенням суду у господарській, цивільній або адміністративній справі, що набрало законної сили, не доказуються при розгляді іншої справи, проте можуть бути у загальному порядку спростовані особою, яка не брала участі у справі, в якій такі обставини були встановлені.

Естонія	У доведенні не потребують обставини, визнані судом загальновідомими. Підтвердження сторони по фактичних обставинах не потребує доведення в разі визнання його іншою стороною.
Латвія	Якщо суд визнає будь-якої факт загальновідомим, він не потребує доказування. Факти, встановлені набравшим законної сили рішенням суду з однієї цивільної справи, не доводяться знову при судовому розгляді інших цивільних справ, в якому беруть участь ті самі сторони. Вступивши в законну силу вирок суду у кримінальній справі є обов'язковим для суду, що розглядає справу про цивільно-правову відповідальність і особи, щодо якої винесено вирок у кримінальній справі, лише з питання про те, чи мало місце злочинне діяння або бездіяльність і скоєно чи або допущено воно тією ж самою особою.
Литва	Немає необхідності доводити обставини: 1) суд визнає всім відомі; 2) встановленим примусовим судовим рішенням в іншій цивільній або адміністративній справі за участю тих же осіб, за винятком випадків, коли судові рішення має юридичні наслідки і особи, які не беруть участі в розгляді (попередні факти); 3) наслідки злочинних дій особи, встановлених постановою суду у кримінальній справі (попередні факти); 4) відповідно до закону і не заперечує загальної процедури; 5) на підставі фактів, визнаних сторонами (стаття 187 цього Кодексу).
Польща	Відомі факти не вимагають доказів. Те ж саме стосується фактів, відомих адміністративному суду, проте суд повинен звернути увагу сторін на слухання на слуханні. Не вимагають доказування факти, надані в ході розгляду іншої сторони, якщо вони не викликають сумніву.

Спільним у процесі подання доказів є те, що сторони, а також учасники судового процесу подають докази, якщо не можуть особисто подати докази, то суд за їх клопотанням сприяє їм в збиранні доказів, при необхідності встановлює строк подання доказів. Відмінним від інших країн є у кодексі Польщі: суд оцінює довіру та право подання доказів згідно з власним судженням на підставі всебічного розгляду зібраного матеріалу; суд буде оцінювати на тій же основі, важливість відмови дати набір подання доказів стороною або перешкоди, всупереч рішенням суду.

Таким чином, порівнявши кодекси окремих європейських держав можна дійти висновку, що є багато спільного у цивільно-процесуальному регулюванні процесу доказування.